

Handreiking

“Alkmaar sterk in Wijkgerichte Inburgering:
Van trajectbegeleider naar participatiecoach”

1. Inleiding Wijkgerichte Inburgering in Alkmaar

De gemeente Alkmaar heeft in de afgelopen twee jaar invulling gegeven aan het **innovatietraject wijkgerichte inburgering**. Het is een aanpak die onderdeel uitmaakt van de innovatietrajecten uit het Deltaplan inburgering, dat minister Vogelaar in 2007 heeft opgesteld. Het plan richt zich op verbetering en vereenvoudiging van de uitvoering van de Wet inburgering. De gemeente Alkmaar formuleerde in 2008 haar belangrijkste doelstellingen in een plan van aanpak voor dit innovatietraject:

- *de verbetering van het bereik van vooral de vrijwillige inburgeraars*
- *het bereiken van duurzame participatie vanuit de wijkgerichte inburgering.*

De reguliere inburgering heeft zich tot vorige jaar gericht op de verplichte inburgeraars. Met de komst van de wijkgerichte inburgering wordt het spectrum ook verbreed naar ook andere mensen van etnische afkomst die behoefte hebben aan de Nederlandse taal en hiervoor de inburgering vrijwillig willen volgen. De aanpak bij de wijkgerichte inburgering verschilt dan ook van de reguliere inburgering omdat de vrijwillige inburgeraars niets verplicht zijn totdat zij een inburgeringsovereenkomst tekenen. De nadruk van deze aanpak ligt op het organiseren van verleidende activiteiten om potentiële vrijwillige inburgeraars te stimuleren om deel te nemen aan de inburgering en hun taalniveau te verbeteren.

In Alkmaar wordt de (wijkgerichte) inburgering uitgevoerd door Bureau Inova. Zij voeren in dit verband de opdracht van de wijkgerichte inburgering uit. De gemeente Alkmaar voert hierover de regie. Samen met Bureau Inova en diverse partners in de wijk zijn er tussen juli 2009 en juni 2010 een flink aantal stappen ondernomen om dit innovatietraject handen en voeten te geven in de praktijk.

In deze handreiking worden de diverse methoden van werving toegelicht die de gemeente Alkmaar heeft ontwikkeld. Tevens komt de visie die er aan ten grondslag ligt aan de orde, alsmede de samenhang tussen de verschillende benaderingen van de doelgroep.

Deze handreiking vormt samen met een tal van andere handreikingen de publicatie van de activiteiten rondom de wijkgerichte inburgering in Alkmaar. Deze komen ten goede van de kennistransfer over de wijkgerichte inburgering voor de overige gemeenten in Nederland. De innovatieve activiteiten van de wijkgerichte inburgering zijn het product van een intensieve samenwerking tussen de gemeente Alkmaar, Bureau Inova en diverse partners in de wijk. Daarnaast hebben migranten een belangrijke bijdrage aan dit innovatietraject geleverd door zowel in de denkfase als in de uitvoeringsfase betrokken te zijn.

Andere handreikingen wijkgerichte inburgering uit Alkmaar die worden gepubliceerd zijn:

- Werving van vrijwillige inburgeraars
- Brugklassen als methodiek voor Empowerment & Emancipatie
- Van inburgering naar participatie

1.1 Context

Naast Overdie als krachtwijk van Alkmaar zijn er ook 4 andere “Wij de wijken” die aandacht nodig hebben: Kooimeer, Oudorp, De Mare en De Hoef. In dit innovatietraject is zowel op beleids- als op operationeel niveau aansluiting in de wijken gezocht. Elke wijk kenmerkt zich door de aanwezigheid van verschillende organisaties en instellingen en de aanwezigheid van verschillende bevolkingsgroepen. Dit resulteert in verschillende netwerken of structuren per wijk of buurt waarin de inburgering zich heeft kunnen nestelen.

1.2 Visie

Iedereen in Alkmaar doet mee. Iedereen die niet in staat is om op eigen kracht mee te doen kan daarbij begeleid en ondersteund worden. De inburgering wordt in dit verband gezien als een middel of instrument om mee te doen want meedoen is meer dan alleen het leren van de Nederlandse taal. Degenen die niet of nauwelijks meedoen zijn een kwetsbare groep die zich vanuit hun eigen referentiekader niet kunnen vinden in het huidige participatieaanbod. Door middel van **empowerment** kunnen migranten een eigen perspectief ontwikkelen waarbij zij hun eigen mogelijkheden en kracht (ik-ontwikkeling) kunnen gebruiken om mee te doen.

Daarnaast is de inburgering niet alleen een zaak van de migranten en vluchtelinggemeenschappen, maar ook van de rest van de Nederlandse samenleving. Om taal te kunnen leren en te kunnen participeren is er ook de gelegenheid (aanbod) nodig om dit te doen. Organisaties en instellingen in de wijk vinden weinig aansluiting bij de behoeften van de allochtone burgers waardoor het aanbod niet goed op deze doelgroep kan aansluiten. Hierdoor wordt er te weinig gebruik gemaakt van de voorzieningen door de allochtone doelgroepen en is er een geringe vertegenwoordiging van allochtone werknemers binnen Nederlandse instellingen.

Door middel van **interculturalisatie** kan de werkwijze van instellingen en organisaties beter afgestemd worden op de behoeften van de doelgroepen door o.a. het ontwikkelen van vaardigheden waardoor deze beter en eerder herkend kunnen worden. Daarnaast kan een instelling door het vormen van een divers personeelsbestand de werkzaamheden beter afstemmen op de allochtone doelgroep waardoor er een betere aansluiting ontstaat. Empowerment & Interculturalisatie gaan hand in hand als het gaat om het creëren van een samenleving waarin men kan participeren, elkaar kan herkennen en uiteindelijk versterken.

1.3 Strategie op hoofdlijnen

- Verkrijgen van inzicht in de leefwereld van migranten en vluchtelingengemeenschappen zodat **aanbod op maat** ontwikkeld kan worden.
- Focus op de spanningsvelden op het gebied van integratie door **inburgering & ontmoeting** te verbinden.
- **Aansluiten** bij aanwezige instellingen en organisaties en aan bestaande initiatieven in de wijk waar vrijwillige inburgeraars zich mogelijk kunnen bevinden.
- **Samendoen** met de allochtone doelgroep door hen een actieve rol in zowel de denkfase als in de uitvoering te geven.
- **Out of the box** denken om zo knelpunten als kansen te zien en te komen tot innovatieve activiteiten.
- In de samenwerking als **partners** op trekken waarin er organisatie **belangen overstijgend** gewerkt wordt en gezocht kan worden naar **gezamenlijke belangen** zodat men elkaar kan versterken.

2. Van Trajectbegeleider naar Participatiecoach

Het proces van trajectbegeleider naar participatiecoach gaat over de interne reorganisatie van de uitvoeringsorganisatie Bureau Inova. De reorganisatie was noodzakelijk om de vrijwillige inburgeraars beter te kunnen bereiken en te werven voor de inburgering. Een trajectbegeleider voerde voorheen de wet inburgering uit en was vooral aanbodgericht aan het werk.

Om de vraag en de behoefte van vrijwillige inburgeraars te begrijpen heeft het aanbodgericht werken zich moeten vertalen naar **vraaggericht werken**. Hierdoor is het mogelijk om aansluiting te vinden met de innerlijke motivatie van de vrijwillige inburgeraar. Zo kan je een duaal aanbod op maat creëren waardoor demotivatie, vroegtijdig uitval en een slecht imago over de inburgering voorkomen kunnen worden. Vraaggericht werken vraagt ook een bepaald mate van **flexibiliteit** en een **proactieve houding** die gebruikt kan worden in de verschillende samenwerkingsverbanden binnen de wijkgerichte inburgering. Binnen deze samenwerkingsverbanden met verschillende organisaties en instellingen is er geen tijd om lange bureaucratische procedures uit te voeren maar moet men op elkaar ingesteld zijn en hier snel op kunnen handelen.

Daarnaast behoort het **outreaching** werken voor een participatiecoach ook tot de wenselijke eigenschappen omdat veel kwetsbare alloctonen van de doelgroep geïsoleerd in hun wijk leven. Door laagdrempelige activiteiten van andere instellingen en organisaties in de wijk te bezoeken kunnen deze kwetsbare wijkbewoners worden opgezocht en gemotiveerd om mee te doen.

2.1 Doelen

De cultuur en structuur van Bureau Inova was gericht op de uitvoering van de wet Inburgering waarbij de nadruk op de verplichte inburgering lag. Met de uitvoering van een project voor de vrijwillige inburgeraars werd het voor deze instelling noodzakelijk om andere vaardigheden in te zetten om vrijwillige inburgeraars te werven en te motiveren voor de inburgering. Dit heeft consequenties gehad voor het inrichten van de werkprocessen en de organisatiecultuur.

De volgende doelen zijn nuttig geweest om deze interne reorganisatie te sturen:

- **Behoeftegericht** en adequaat werken.
- Ontwikkelen van **aanbod op maat** gerichte inburgeringstrajecten.
- Ontwikkelen van een **wijkgerichte benadering** waarin de participatiecoaches andere maatschappelijke activiteiten in de wijk kunnen gebruiken in hun aanbod.
- Ontwikkelen van een **proces** waarin de verschillende fasen en mogelijkheden van de wijkgerichte inburgering inzichtelijk worden gemaakt (van werving tot aan de start van een regulier inburgeringstraject).
- **Werving** is een van de hoofddoelen van de wijkgerichte inburgering en deze insteek heeft een participatiecoach dan ook in zijn houding. Overal waar de participatiecoach komt, dient men alert te zijn op de vrijwillige inburgeraars en getraind te zijn om deze mensen te motiveren om mee te doen. Dit geldt bijvoorbeeld voor de participatiecoach als deze een bijeenkomst of andere activiteiten in de wijk bezoekt. Dit kan ook groepsgewijs plaatsvinden omdat er binnen de wijkgerichte benadering bestaande actieve groepen draaien bij de activiteiten in andere organisaties en instellingen. Sommige van deze groepen kunnen door middel van een opwarmfase doorstromen naar een inburgeringstraject.

2.2 Werkwijze

Om de reorganisatie uit te voeren is er ten eerste een **intern stroomschema** ontwikkeld waarin de nieuwe inhoudelijke werkwijze en procedures in kaart zijn gebracht. Dit zijn de onderdelen participatieladder, uitgebreide intakeformulieren, format opzet trajectplan, acceptatieformulieren en afsprakenlijst. Verder zijn er activiteiten die vanuit de samenwerking met andere organisaties en instellingen worden bijgehouden.

Ook heeft er een **reorganisatie** van zowel het managementteam als het uitvoeringsteam plaatsgevonden waardoor de werkzaamheden flexibel en efficiënt uitgevoerd kunnen worden. Het **Team Inburgering** dient voornamelijk ter ondersteuning van de reguliere inburgering en het **Team Wijkgerichte Inburgering** dient ter ondersteuning van de vrijwillige inburgering. Hieronder een beschrijving van de verschillende functies en competenties

Managementteam:

- Directeur
- Adviseur / stafmedewerkster
- Teamleider Inburgering
- Teamleider Vluchtelingen
- Projectcoördinator wijkgerichte inburgering

Team Inburgering:

Dit is het team dat verantwoordelijk is voor de reguliere (verplichte) inburgering en bestaat uit alle consulenten en toetsers. De teamleider Inburgering stuurt dit team aan. De volgende functies werkzaamheden behoren tot dit team:

- Registreren van aanmeldingen.
- Houden van uitgebreide intake.
- Ontwikkelen van persoonlijk profielen.
- Uitbrengen van adviezen op grond van persoonlijke analyse.
- Toekenning van participatiecoach aan inburgeraar.
- Inzichtelijk maken van inburgeringstraject door verwijzing, taalaanbieder, activiteiten en hulpverlening te beschrijven.
- Signaleren van nieuwe ontwikkelingen / tendensen vanuit de behoefte van de inburgeraar.
- Leggen en onderhouden van contacten en samenwerking met taalaanbieders, organisaties en instellingen in de wijk in overleg met de projectcoördinator wijkgerichte inburgering.
- Actieve bijdrage aan werving van inburgeraars.
- Organiseren van groepsvoorlichtingen en assessments in overleg met de teamleider.

Team Wijkgerichte Inburgering (WGI)

Dit team wordt gevormd door participatiecoaches die verantwoordelijk zijn voor de vrijwillige inburgeraars. De nadruk bij ligt hierbij op participatie en coaching van vrijwillige inburgeraars om hen te motiveren en begeleiden tijdens de inburgering. Iedere medewerker heeft een aantal taken gekregen vanuit eigen ervaringen en specialisatie. De taken kunnen flexibel worden uitgevoerd waardoor eigen inzicht en ervaringen van de medewerkers gebruikt worden. De functies van de medewerkers zijn opgedeeld door middel van de volgende taken:

- Projectleider WGI coördineert de activiteiten van de wijkgerichte inburgering
- Participatiecoach voor uitvoering methodiek emancipatie & empowerment in brugklassen.
- Participatiecoach voor organisatie voortrajecten en contacten met zelforganisaties.
- Participatiecoach voor participatie in WijkServiceBedrijf, organiseren eindgesprekken en nazorg, onderhouden contacten met diverse organisaties en instellingen in de wijk.
- Participatiecoach voor contacten met organisaties en instellingen in 'Wijk de Wijken' De Hoef, Kooimeer, Oudorp en de Mare. Daarnaast samenwerking met diverse

leefbaarheidsprojecten in deze wijken.

- Participatiecoach flexibel inzetbaar voor diverse activiteiten..

Competenties Teams Inburgering & Wijkgerichte Inburgering

- Maken van persoonlijke profielen van de inburgeraar door capaciteit, wensen en (culturele) biografie te beschrijven waardoor achtergrond van de inburgeraar begrepen kan worden.
- Vaststellen van taalniveau en verder leerproces van inburgeraar.
- Formuleren van een advies voor het inburgeringstraject op grond van capaciteit en behoeften van inburgeraar. Hierin een aanbod op maat ontwikkelen waarin er een match gezocht wordt met het persoonlijke profiel.
- Zorgvuldig doorverwijzen (zowel intern als extern).
- Bewaking van voortgang intakes en doorverwijzingen.
- Coachen van inburgeraar op traject door te motiveren en te attenderen op andere activiteiten in de wijk.
- Werken (registreren, ontwikkelen aanbod en doorverwijzen) aan de hand van de participatieladder.
- Bijdrage aan tweewekelijks teamoverleg.
- Volgen van interne en externe trainingen / deskundigheidsbevorderingen.
- Onderhouden van externe contacten met relevante organisaties en instellingen.
- Outreachend werken door opsporen en motiveren van potentiële (vrijwillige) inburgeraars binnen bestaande activiteiten en netwerken.

“Mensen vanuit een keurslijf benaderen belemmert de authentieke individualiteit. In elk traject dient de persoonlijke ontwikkeling van een individu centraal te staan. Met wie heb ik te maken? Hoe zit deze persoon in elkaar? Wat is zijn biografie? Hoe past migratie in zijn leven? Zijn er aanknopingspunten dat migratie kan zijn voor de persoonlijke ontwikkeling? Wat is de plaats van taal in het leven van deze persoon en hoe kan de inburgering dit versterken? Wat staat hem in de weg om zich thuis te voelen in de Nederlandse samenleving? Wat zijn iemands mogelijkheden? Hoe kan ik daar het beste op inhaken? Kortom: wat heeft dit unieke individu nodig om vooruit te komen?”

Jale Simsek, projectcoördinator WGI Bureau Inova Alkmaar

2.3 Resultaten

Een van de meest belangrijke resultaten van de reorganisatie binnen Bureau Inova is dat de werkzaamheden van de (verplichte) inburgering en de vrijwillige inburgering zijn opgesplitst in twee teams. Dit heeft opgeleverd dat zowel de verplichte als de vrijwillige doelgroep een passende aanpak heeft gekregen waardoor er een aanbod op maat gecreëerd kan worden. Met deze aanpak heeft Bureau Inova tussen januari 2010 en april 2010 148 vrijwillige inburgeraars zorgvuldig op traject kunnen zetten.

2.4 Evaluatie

De resultaten zijn erg bevredigend. Voor het werken met zowel verplichte als vrijwillige inburgeraars is een reorganisatie van de back-office nuttig geweest. De vrijwillige inburgeraars die geworven zijn krijgen sneller een aanbod op maat, persoonlijke begeleiding, vaste contactpersoon tijdens het gehele inburgeringstraject en een breed scala aan participatiemogelijkheden tijdens of na de inburgering. Door het samenvoegen van functies en uitbreiden van werkzaamheden van medewerkers zijn er meer allround medewerkers die goed op de behoeften en capaciteiten van de doelgroep kunnen inspelen. Dit vraagt wel om een optimale aansturing.

“Als de vrijwillige inburgeraars eenmaal een stem hebben willen zij wat doen. Daarom moet een inburgeringsorganisatie snel en flexibel kunnen werken om het enthousiasme en de motivatie van deze mensen vast te houden.”

Hasna Abrari, beleidsmedewerker Wijkgerichte Inburgering

Als u meer wilt weten
neemt u contact op met:

Hasna Abrari

Beleidsmedewerker Inburgering
Gemeente Alkmaar
Mallegatsplein 10
1800 BC Alkmaar

Tel: 072 548 8147

E-mail: Habrari@alkmaar.nl

Jale Simsek

Projectcoördinator Wijkgerichte Inburgering
Bureau Inova
Kwakelkade 21
1823 CL Alkmaar

Tel: 072 515 94 83

E-mail: jale@inova-alkmaar.nl

